

Prvi Izveštaj o DOP i održivom razvoju

Svoj prvi *Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju za 2010. godinu*, javnosti smo prezentovali na Divčibarama, u hotelu „Divčibare“, 6. oktobra 2011. godine. Ovo je prvi izveštaj te vrste koji je naša kompanija uradila, a predstavio ga je Miroslav Gligorijević, generalni direktor TCK. Brojnim prisutnim zvanicama obratili su se i Milan Štulović, predsednik Skupštine opštine Kosjerić, kao i Maria Alexiou, CSR direktor Titan Grupe. Izveštaj je urađen po najvišim svetskim standardima, i u skladu sa međunarodnim smernicama koje se primenjuju u ovoj oblasti. Svoju transparentnost u posvećenosti korporativnim vrednostima i prioritetnim aktivnostima Grupe, TCK je dokazala i zvaničnim predstavljanjem dostignutih standarda i postavljenih ciljeva u bitnim oblastima poslovanja.

Miroslav Gligorijević, direktor TCK, predstavlja Izveštaj

„CSR Izveštaj Titan Cementare Kosjerić predstavlja uravnoteženu simbiozu ekonomskih, ekoloških i etičkih vrednosti Cementare, integrisanih na društveno odgovoran način. Društvena odgovornost našeg poslovanja ogleda se, pre svega, u nameri da uvažavamo i uključujemo interes lokalne zajednice, ekološke zahteve i zvaničnu regulativu Republike Srbije i Evropske unije sa poslovnim ciljevima naše kompanije. Izuzetno nam je drago da, nakon nedavno dobijene IPPC dozvole, iza sebe imamo još jedan veliki poduhvat“, rekao je Miroslav Gligorijević, direktor TCK.

Titan Grupa je od 2002. godine deo inicijative Globalni dogovor Ujedinjenih nacija, ali i ključni član u organizacijama: CSR Europe, Alijansa EU za društveno odgovorno poslovanje, Svetski poslovni savet za održivi razvoj (WBCSD). Principi ovih organizacija ugrađeni su u osnove Izveštaja o društveno odgovornom poslovanju i održivosti TCK za 2010. godinu, a ocena i verifikacija Izveštaja su bile poverene ekspertima iz nezavisne fondacije DNV (Det Norske Veritas).

Dosadašnji rezultati na svim važnim poljima delovanja, prikazani u Izveštaju, predstavljaju samo polazište za proces neprekidnog ulaganja i unapređenja. To je princip kome je *Titan Cementara Kosjerić* posvećena, kroz samovrednovanje i uvažavanje povratnih informacija koje dobija od svih zainteresovanih strana. Prisustvo TCK u lokalnoj zajednici povezano je sa svim važnim inicijativama koje zastupaju interes građana i doprinose boljem životu u ovoj sredini. Značaj tog zalaganja ističe mr Dragan Vujadinović, predsednik Opštine Kosjerić: „Drago nam je da u *Cementari* imamo sjajnog partnera koji je prepoznao za nas značajne projekte i podržao ih. Neki od njih su Dečiji ekološki kamp, nagrađivanje najboljih učenika osnovnih i srednjih škola, program zapošljavanja pripravnika i mnogi drugi. Uveren sam da ćemo i u narednom periodu zajednički raditi na razvoju naše zajednice i unapređenju kvaliteta života svih njenih stanovnika.“

Istraga incidenata

Branislav Jović, rukovodilac obezbeđenja

Titan Cementara Kosjerić, kao društveno odgovorna kompanija, nastoji da eliminiše sve štetne uticaje i opasnosti koje mogu, na bilo koji način, ugroziti naše posovanje. Jedna od takvih aktivnosti jeste istraga svih incidenata.

Od uvođenja sistema istrage incidenata, osetno je poboljšano kompletno stanje bezbednosti i zdravlja na radu u TCK. Bitno je da svi zaposleni doprinose unapređenju bezbednosti. Podizanjem svesti, povećan je značaj i kvalitet istrage incidenata. Preventivno-korektivnim merama ostvaren je napredak u samom postupku izvođenja radova i radnom okruženju. Glavni zadatak je prepoznati, prijaviti, istražiti i smanjiti negativno dejstvo mogućih incidenata, jer naš moto je „bezbednost pre svega“.

Incidentom se smatra svaki događaj ili lanac događaja koji je prouzrokovao ili mogao izazvati: povredu ili oboljenje zaposlenih, štetu na imovini, negativan uticaj na okruženje, negativan uticaj na reputaciju kompanije. Upravo je istraga incidenata efikasan alat koji nam pomaže da sprečimo uslove za nastanak eventualnog incidenta. Istragu treba sprovesti neposredno nakon dešavanja, jer kvalitet dokaza može biti drastično narušen ukoliko rizične okolnosti nismo ispitali pravovremeno.

U proces obaveštavanja i informisanja o incidentu, uključeni su zaposleni, učesnici ili očevici incidenta, vođe timova za istragu i zaposleni sa posebnim odgovornostima. Incident se obavezno istražuje, bez obzira da li je doveo do posledice, bilo koje kategorije, ili ne. Dakle, *incidente istražujemo da bi se predupredile i izbegle sve neželjene posledice i ostvarila optimalna bezbednost.*

Postupak sprovođenja istrage u TCK

U cilju veće efikasnosti i praćenja bezbednosne situacije u Titan Cementari Kosjerić, formiran je pododbor za istragu incidenata, koji je zadužen da sprovodi sve aktivnosti u ovoj oblasti. Pododbor formira nadležni tim, u zavisnosti

od vrste, mesta i stepena ozbiljnosti incidenta. Tim za istragu incidenta preduzima sledeće radnje:

- odlazi na lice mesta
- razgovara sa očevicima
- fotografiše mesto događaja
- pronalazi i analizira sve uzroke koji su doveli do incidenta
- određuje preventivne i korektivne mere
- prati realizaciju preventivnih i korektivnih mera

CE znak – put cementa u Evropsku uniju

Biljana Nikolić, rukovodilac hemijskih i fizičko-mehaničkih ispitivanja

Godine 1985, Evropska unija je utvrdila jedinstveni sistem, poznat kao **CE marking**, sa namerom da omogući slobodno kretanje proizvoda među zemljama članicama Evropske unije i ukloni trgovinske barijere. Oznaka „CE“ predstavlja skraćenicu iz francuskog jezika, od reči „Conformite Europeene“, što doslovno znači: evropska usaglašenost.

izgled CE znaka

CE znak predstavlja legalno označavanje u Evropskoj uniji, koje se primjenjuje na različitim kategorijama proizvoda. Obeležje ukazuje da je proizvod usaglašen sa primenjivim evropskim zakonodavstvom, vezanim za zdravlje, bezbednost, ekologiju i zaštitu potrošača i da, kao takav, proizvod može biti prisutan na tržištu zemalja Evropske unije i zemalja članica EFTA (Island, Lihtenštajn, Švajcarska, Norveška).

Titan Cementara Kosjerić je dobila sertifikate za CE znak, za dva portland kompozitna cementa, dana 24. juna 2011, čime se potvrđuje da je cement, proizведен u našoj fabrići,

uskladen sa standardom *EN 197-1:2000 Cement – Deo 1: Sastav, specifikacije i kriterijumi usaglašenosti za obične cemente*, i kao takav ispunjava sve propisane uslove, u skladu sa zahtevima standarda *EN 197-2:2000 Cement – Deo 2: Vrednovanje usaglašenosti*.

Odobravanju serifikata za CE označavanje, prethodilo je uvođenje sledećih sistema kvaliteta:

- ✓ ISO 9001 – Sistemi menadžmenta kvalitetom (QMS), 2006;
- ✓ ISO 14001 – Sistem menadžmenta zaštitom životne sredine (EMS), 2010;
- ✓ OHSAS 18001 – Sistem menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbednosti na radu, 2010.

Nakon toga, sredinom maja 2011, ušli smo u proceduru dobijanja CE znaka, za dve vrste portland kompozitnog cementa: *CEM II/B-M(V-L) 42,5R* – oznaka po SRPS B.C1.011:2001 je PC 35M(V-L) 42,5R i *CEM II/A-S 42,5N* – oznaka po SRPS B.C1.011:2001 je PC 20S 42,5N.

Naš zahtev je odobren, a to znači da cement iz *Titan Cementare Kosjerić*, sa CE oznakom, može da putuje na tržište Evropske unije!

Naše bebe

- ♥ Goran Đurović (TCK Montenegro) dobio je sina Nikšu
- ♥ Željko Marković (Pakovanje i paletizacija cementa) dobio je sina Luku
- ♥ Saša Radivojević (Elektro održavanje) dobio je čerku Milicu
- ♥ Nina Vasović-Mijačević (menadžerka Nabavke) rodila je čerku Janu
- ♥ Branislav Jović (rukovodilac obezbeđenja) dobio je sina Iliju

Sačuvajmo prirodne resurse za buduće generacije – reciklaža

Proces reciklaže predstavlja ponovnu preradu već upotrebljenog materijala, u cilju njegovog korišćenja u iste ili slične svrhe. Poznato je da se izdvajanjem sekundarnih sirovina i reciklažom, količine otpada koje završe na smetlištima i deponijama mogu smanjiti za 70 – 80%. S obzirom da se u svetu stvaraju milioni tona otpada, jasno je koliki su efekti reciklaže u zaštiti životne sredine. Bez uvođenja reciklaže u svakodnevni život, nemoguće je zamisliti bilo kakav celovit sistem upravljanja otpadom.

Reciklaža je deo **3R koncepta održivog upravljanja otpadom**:

R – **reduce** – smanjiti stvaranje otpada (izbegavajmo kupovinu proizvoda za jednokratnu upotrebu, nosimo svoju torbu za kupovinu i time ćemo izbeći gomilanje plastičnih kesa)

R – **reuse** – ponovo koristiti proizvode (na primer, koristimo baterije koje mogu da se pune)

R – **recycle** – reciklirati (izdvajajmo sve što može da se preradi i ponovo iskoristi – *nije sve smeće*)

Neki od materijala koji mogu da se recikliraju su: papir, karton, staklo, tekstil, metali (aluminijum, gvožđe...), plastika, guma, keramika.

Na primer:

Papir. Pojavljuje se u različitim oblicima, od novina do pelena. Dobija se preradom drveta, uz pomoć različitih hemijskih sredstava, zbog čega dolazi do nestanka šuma, zagađivanja voda i ugrožavanja eko sistema. Ponovnim sakupljanjem nepotrebne hartije i daljim recikliranjem, smanjio bi se štetni uticaj na životnu sredinu. Prema podacima, preradom starog papira, utroši se manje 60% energije i 15% vode, nego kada ovaj proizvod dobijamo od drveta.

Staklo. Materijal koji se koristi za prozore, ogledala, flaše i mnoge druge proizvode, nastaje tako što se pesak, sa dodatkom još nekih materija, topi na vrlo visokim temperaturama, pri čemu se troši dosta energije, a u vazduhu se ispušta velika količina štetnih gasova. Reciklažom stakla,

smanjuje se odliv energije, zagađenje okoline, kao i potrošnja peska, što doprinosi očuvanju rečnih korita.

Metal. Automobilska i avio industrija, proizvodnja kućnih aparata i mnogih predmeta za svakodnevnu upotrebu, nezamislivi su bez metala. Složeni proces dobijanja metala, dovodi do izmene reljefa, degradacije zemljišta, zagađivanja voda, potrošnje velike količine energije, emitovanja otrovnih gasova. Reciklažom metala doprinosimo očuvanju neobnovljivih izvora energije, smanjujemo negativne uticaje na životnu sredinu i doprinosimo uštedi u mnogim industrijskim granama.

Plastika. Savremeno doba je obeleženo masovnom upotrebljom predmeta od plastike, materijala koji se dobija iz nafte, neobnovljivog resursa, čije su rezerve veoma ograničene. Razgradnja različitih proizvoda od plastike traje od 100 do 1000 godina. U poslednje vreme su se pojavile posebne vrste plastike koje se mogu reciklirati i takva plastika na sebi ima znak reciklaže. Ponovnom preradom PET ambalaže, umanjile bi se trajne posledice koje ovaj teško razgradivi materijal ostavlja u prirodi.

Koristi od reciklaže:

- ☒ **štedimo novac, jer recikliranjem materijala, proizvodi pojeftinjuju;**
- ☒ **štedimo prostor koji bi bio uništen usled deponovanja otpada;**
- ☒ **smanjujemo zagađenje vode, vazduha i zemljišta;**
- ☒ **čuvamo autentičnost prirodnog okruženja koje bi bilo narušeno;**
- ☒ **čuvamo životnu sredinu jer sprečavamo prekomerno iskorišćavanje prirodnih sirovina;**
- ☒ **čuvamo život i zdravlje biljaka, životinja i ljudi;**
- ☒ **činimo našu okolinu čistom i lepom;**
- ☒ **smanjujemo potrošnju energije u proizvodnji dobara.**

**Štedimo naše prirodne resurse i energiju,
sačuvajmo životnu sredinu za nas i naše
potomke!**

Da li znate?

- reciklažom jedne tone kancelarijskog papira, spasavamo 17 stabala drveta, štedimo 4.200 kW (kilovata) električne energije i 32.000 litara vode;
- papir se može reciklirati 5 – 7 puta;
- staklo može da se reciklira 100% i da se neograničeno iznova koristi;
- staklo koje se baci na smetlište, nikada neće biti razgrađeno;
- dve reciklirane staklene flaše sačuvaju toliko energije koliko je potrebno kompjuteru da radi 50 minuta;
- recikliranjem 1 kg aluminijumskih limenki, sačuva se 8 kg boksita (rude), 4 kg hemijskih proizvoda potrebnih za njenu preradu i 14 kW električne energije;
- aluminijumske limenke mogu da se recikliraju i da budu u ponovnoj upotrebi za samo šest nedelja;
- dve reciklirane konzerve uštede toliko energije da može da je koristi televizor 6 sati;
- 80% delova automobila može da se reciklira;
- pored velikog vremena razgradnje (100 – 1.000 godina), otpadna plastika zauzima dosta prostora na deponijama: oko 10% težine i 30% zapremine sveukupnog otpada;
- većina porodica baca oko 40 kg plastike godišnje koja može uspešno da se reciklira;
- količina energije koja može da se dobije iz godišnjeg sadržaja jedne kante za smeće, omogućila bi da televizor bude uključen 5.000 sati.

Učimo od svojih kolega

Gordana Zdravković, rukovodilac planiranja, izveštavanja i kontrole

Kao kompanija koja stalno uči, *Titan Cementara Kosjerić* je spremna da odgovori na sve promene i izazove, oslanjajući se na znanje i stručnost u svakoj funkciji. Na tim korporativnim vrednostima zasnovana je ideja o formiranju *Trening tima* kojeg čine naše kolege iz različitih organizacionih celina.

Ova inicijativa pokrenuta je pre godinu dana, i od tada se tim konstantno razvija i proširuje novim članovima. Obuka „Train the trainer“, koju je prošlo 12 kolega, i svakodnevna praksa, omogućili su članovima tima da savladaju osnove trenerских veština, nauče da koriste različite trening metode, spoznaju svoje jake i slabe strane, uoče oblasti za dalji razvoj.

Vizija TCK Trenera je jasna: razvijati organizaciju koja uči i želi da stiče nova znanja.

U tom cilju, u atmosferi uzajamne podrške i ohrabruvanja, ovaj tim prepoznaje i afirmiše postojeće potencijale, dok sopstvena iskustva i znanja prenosi svojim kolegama, na stručan i metodičan način. Transfer znanja u kome učestvuju naše kolege, ima zadatku da nas osnaži – kolektiv i pojedincu, potvrđujući da se rukovodimo vrednostima kompanije u kojoj radimo.

Razvojem svojih potencijala, bićemo efikasniji, uspešniji i konkurentniji u trci za znanjem – najdragocenijim resursom današnjice.

Vojvodina – susret kultura

Andelka Spasojević, HR Officer

Na samom početku septembra, put nas je odveo u obilazak pitomih ravnicaških krajeva. Na obalama Dunava, čekao nas je Novi Sad, s pravom u prošlosti nazvan „srpska Atina“, grad bogate istorije i specifičnog multietničkog duha. Ovde se na najlepši način prožimaju tradicija i modernost, različitost kultura i civilizacijskih uticaja. U šetnji pešačkom zonom, ambijentalnim prostorom Novog Sada, uz pratnju lokalnog vodiča, upoznali smo znamenite građevine vojvođanske prestonice, među kojima dominiraju čipkasta katedrala na Trgu Svetozara Milića, Saborna crkva, Gradska kuća, Matica srpska i druge zgrade iz perioda austro-ugarske vladavine.

Osunčani Petrovaradin, pružio nam je ugođaj povratka u prošlost, kada je čuveni toranj sa satom – prepoznatljivi znak ovog utvrđenja i Novog Sada – pokazivao vreme dunavskim lađarima, stražarima, putnicima i drugima koji bi se našli u blizini „Gibraltara na Dunavu“, kako popularno nazivaju monumentalnu tvrđavu u podnožju Fruške gore. Interesantno je da velika kazaljka petrovaradinskog časovnika pokazuje sate, jer su oni tako vidljiviji iz daleka.

Široke seoske ulice, pune zelenila, i kuće ukrašene šarenim pločicama, sa brižljivo uređenim cvećem i travnjacima, poželeti su nam dobrodošlicu u Bački Petrovac. Ovo mesto, značajnog kulturnog nasleđa, istče se i po čuvenom mesnom proizvodu, petrovačkom kulenu, u svetu poznatom etnogastronomskom specijalitetu koji dolazi iz raskošne bačke kuhinje. Pikantru kobasicu, spravljenu po tradicionalnoj recepturi, bez konzervansa i aditiva, sa zadovoljstvom smo degustirali u etno kući „Ahoj“ i uverili se da ovaj gurmanski delikates, zbog izuzetne ljudine, s pravom nazivaju i „zmajeva kobasica“.

U južnobačkom okrugu, posetili smo i malo mesto, Kulpin, poznato po Dvorcu Dunderskih, odnosno porodice Stratimirović, koja je tu živela od 18. veka. U ovom prostoru smeštena je postavka Poljoprivrednog muzeja koja, hronološki, verno dočarava kulturu življenja i običaje višenacionalne vojvođanske sredine. Boravak smo upotpunili uživanjem u bajkovitom parkovskom okruženju koje je primer prvorazrednog dela vrtne umetnosti.

Župskim vinogradima u pohode

Poslednji topli dani ove jeseni bili su kao stvorenji za izlet u Raški i Rasinski okrug. Darežljivost prirode i vekovno istorijsko trajanje valovitih krajeva centralne Srbije, davali su mnogo povoda da putnici *Titan Cementare Kosjerić* uživaju u putovanju.

Nezaobilazna je bila poseta Vrnjačkoj Banji, smeštenoj između planine Goč i Zapadne Morave. Ova "kraljica" srpskog turizma koju krase blagotvorni izvori, koloritni parkovi, duga šetališta i dragoceni spomenici kulture, bila je pravo mesto za odmor i okrepljenje.

Čekao nas je Aleksandrovac, u kome se tih dana održavala tradicionalna manifestacija „Župska berba“. Gradić, čuven po grožđu i vinu, ukrašen je jedinstvenom „Fontanom vina“, simbolom nepresušnosti župskog vinogorja, koja posetioca svetkovine počasti sa čak 20.000 litara omiljenog „pića bogova“.

U Muzeju vinarstva i vinogradarstva, smeštenom u podrumu Poljoprivredne škole, nalazi se postavka od više stotina eksponata, pribora i alata, koji su nekada služili za pravljenje vina, i koji ilustruju istorijski razvoj ove delatnosti u Župi. Entuzijasti stalno unapređuju ponudu muzeja, sa namerom da se generacijsko iskustvo negovanja vinove loze i prerade grožđa u ovom kraju otrgne od zaborava.

Svojstva najboljih župskih vina isprobali smo u Vinskoj kući Minića, u selu Tržac. Uz našeg domaćina, svaki gutljaj je bio naročito iskustvo, kao što i – svako vino ima svoju priču.

KUD „Maksim Marković” na festivalu u Tunisu

Mlađen Marković, umetnički rukovodilac KUD „Maksim Marković“

Od Ministarstva kulture Republike Tunis, posredstvom njihove ambasade u Beogradu, KUD „Maksim Marković“ iz Kosjerića je dobio zvaničan poziv da nastupi na Međunarodnom folklornom festivalu u Tunisu koji se održava svake godine, u periodu od 19. do 29. jula. Odabir ansambala vrši njihovo Ministarstvo kulture, a na preporuku našeg resornog ministarstva. Pošto poslednjih godina beležimo izuzetne rezultate, naš ansambl je primećen i, među više od petnaest drugih ansambala iz cele Srbije, predložen da predstavlja našu zemlju na tom prestižnom festivalu. Kriterijumi su bili veoma oštiri i zahtevni; uzeti su u obzir: organizacija, kontinuitet u radu, napredovanje, kostimi, kvalitet orkestra i ansambla, finansijske mogućnosti. Program festivala je zahtevaо 5 celovečernjih koncerata, od po 90 minuta.

Pošto ovakva ambiciozna turneja iziskuje znatna novčana sredstva, koja je trebalo obezbediti u kratkom roku, veliku podršku u realizaciji, pored SO Kosjerić i donatora, pružila je *Titan Cementara Kosjerić* koja, kao naš dugogodišnji pouzdani partner, prepoznaje vrednosti tradicije koju negujemo i doprinosi njihovoј afirmaciji u zemlji i svetu. Zahvaljujući razumevanju ove kompanije, mi smo mogli da odgovorimo na poziv domaćina.

Prijem u Tunisu je bio izuzetan. Sjajno izvedenim koncertima, u najboljem svetu smo predstavili zemlju iz koje dolazimo, kao i naše sponzore. Od organizatora festivala, naše gostovanje je ocenjeno kao jedno od najboljih tokom dosadašnjeg

desetogodišnjeg trajanja ove manifestacije. Imali smo prijeme kod zvaničnika iz Ministarstva kulture Tunisa, kao i posete našeg ambasadora u ovoj dalekoj zemlji.

U slobodno vreme, obilazili smo znamenitosti i, uz druženje i zabavu, uživali u lepoti ambijenta. Kao svojevrsni ambasadori naše zemlje, sa odličnim utiskom koji smo ostavili na publiku, poneli smo mnoštvo divnih sećanja i fotografija koji beleže trenutke našeg boravka u egzotičnoj afričkoj zemlji.

